

Wojciech Paluchowski CM, *Filozofia człowieka u Dantego. Próba rekonstrukcji na podstawie pism Konstantego Michalskiego*, Kraków 2000, ss. 237

Antropologia filozoficzna wzbogaciła się o kolejną pozycję książkową, tym razem historyczną. Jest nią monografia poświęcona filozofii człowieka wybitnego, włoskiego poety i myśliciela przełomu XIII i XIV Dantego Alighieri (1265-1321). Autorem książki jest Wojciech Paluchowski, członek Zgromadzenia Księży Misjonarzy w Krakowie, adiunkt przy Katedrze Etyki na Wydziale Filozofii Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie. Główny cel rozprawy – jak zaznacza autor we *Wprowadzeniu* – stanowi rekonstrukcja dantejskiej filozofii człowieka na podstawie pism wybitnego polskiego mediewisty, ks. Konstantego Michalskiego (1879-1947). Postawiony problem może wydawać się na pierwszy rzut oka trochę zaskakujący i może niezbyt ambitny. Autor bowiem podejmuje się zadania zrekonstruowania antropologii Dantego nie na podstawie tekstów źródłowych wielkiego Florentczyka, ale na podstawie pism ks. Konstantego Michalskiego. Jest to więc jakby rekonstrukcja pośrednia. Autor rozprawy próbuje wprawdzie uzasadnić swoje przed-

sięwzięcie, ale podaje racje o charakterze raczej subiektywnym. Dziedzina zainteresowań – jak wyznaje – została mu zasugerowana przez jego bezpośrednich mistrzów w filozofii: ks. prof. Aleksandra Usowicza i ks. prof. Józefa Tischnera. Oni to właśnie uważali ks. Konstantego Michalskiego za najwybitniejszego znawcę myśli Dantego w Polsce, który potrafił z pism wielkiego Florentczyka wydobyć główne idee antropologiczne.

Rozprawa autora składa się z czterech rozdziałów. Pierwszy przedstawia historyczno-filozoficzne tło zagadnienia. Ukazuje nieprzemijającą wartość i aktualność dantejskiej wizji człowieka i świata. Zapoznaje czytelnika ze studiami nad myślą Dantego w Europie w ostatnich dwóch stuleciach. Uwzględnia także dantologię polską.

Rozdział drugi jest próbą całościowego spojrzenia na filozoficzny aspekt twórczości pisarskiej Dantego, ze szczególnym uwydatnieniem jego antropologii. Fundamentalny opis człowieka wyraził autor w następujących tezach antropologicznych: człowiek mieszkańcem dwóch światów, cel życia ludzkiego i interpretacje dantejskiej filozofii człowieka. Prezentacja idei antropologicznych w powyższych tezach, którą przedłożył autor za ks. Konstantym Michalskim, odbiega od prezentacji antropologii Dantego dokonanej przez E. Gilsona, który to w swojej rekonstrukcji tejże antropologii posłużył się metodą analityczną, dokonując analizy jego poszczególnych dzieł.

W rozdziale trzecim autor dokonał zestawienia naczelných idei konstytuujących antropologię Dantego, wedle klucza zastosowanego przez ks. Konstantego Michalskiego. Idee te układają się w następujący porządek: szlachectwo człowieka, *nobilta* i miłość, *eros* i *caritas*, *eros* filozoficzny, człowiek *cor inquietum* oraz zagadnienie piękna poetyckiego.

Rozdział czwarty rozprawy stanowi swoistą rekapitulację rozważań poprzednich rozdziałów. Autor stara się tu ukazać specyfikę dantejskiej antropologii, jej filozoficzne i egzystencjalne inspiracje oraz etyczną perspektywę, która jest jej szczególnym rysem charakterystycznym.

Zakończenie rozprawy stanowi swoiste *resume*. Jeszcze raz, ale nieco w inny sposób niż poprzednio, jest tu uwydatniona specyfika antropologii Dantego w kontekście interpretacji innych komentatorów. Rozprawa kończy się zestawem bibliograficznym, w którym są wyróżnione źródła (tyczące dwóch autorów: Dantego Alighieri i Konstantego Michalskiego) i literatura pomocnicza.

Praca ks. Wojciecha Paluchowskiego posiada zatem przejrzystą konstrukcję. Napisana jest dobrym, jasnym językiem. Charakteryzuje się poprawnym tokiem rozumowania. Nie natrafiamy w niej na przeskok i zawieszony wątek. Zaufanie do czytelnika budzi także bogata dokumentacja źródłowa, czerpana nie tylko z dzieł polskojęzycznych, ale i zagranicznych, chociaż te ostatnie – zestawione w spisie bibliograficznym – nie zostały z pewnością w zadowalający sposób wykorzystane.

W aspekcie merytorycznym rozprawa ks. Paluchowskiego również posiada niekwestionowane walory naukowe. Autor wywiązał się z postawionego zadania znakomicie. Potrafił zasadnie i z pewnym dystansem zrekonstruować wizję człowieka Dantego na podstawie pisma ks. Konstantego Michalskiego. Z jego dzieł powybierał te wątki, które uchodzą za najbardziej charakterystyczne dla dantejskiej koncepcji człowieka. W toku prezentacji znajdujemy uwagi porządkujące i oceniające, co może świadczyć o dużym doświadczeniu naukowym autora. Wykonanie postawionego sobie zadania wymagało nie-małego trudu przebrnięcia przez materiał źródłowy, który stanowiły zarówno pisma Dan-

tego, jak i ks. Michalskiego. Lektura pracy przekonuje nas, że autor porusza się bardzo swobodnie po umysłowych drogach myślenia badanych myślicieli.

Zaprezentowana przez autora Dantego wizja człowieka nie jest ściśle filozoficzna, ale także teologiczna, jako że Dante w swoich poetyckich, wizjonerskich tekstach ukrywał idee zarówno filozoficzne, jak i teologiczne.

Praca jest godna polecenia nie tylko historykom filozofii średniowiecznej, ale także tym wszystkim, którzy poszukują pełniejszej prawdy o człowieku.

ks. Ignacy Dec